

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ξέχασες πάλι φίλε, είπα εγώ, ότι ο νόμος δεν ενδιαφέρεται γι' αυτό, πώς δηλαδή θα ευτυχήσει εξαιρετικά μια κοινωνική τάξη μέσα στην πόλη, αλλά επιδιώκει να υπάρξει αυτό σε ολόκληρη την πόλη ενώνοντας σε ένα αρμονικό σύνολο τους πολίτες με την πειθώ και τη βία, κάνοντας να μοιράζονται μεταξύ τους την ωφέλεια την οποία ο καθένας (κάθε τάξη) μπορεί να προσφέρει στο σύνολο και ο ίδιος δημιουργώντας τέτοιους πολίτες στην πόλη, όχι για να τους αφήνει να πηγαίνει, όπου θέλει ο καθένας, αλλά για να τους χρησιμοποιεί ο ίδιος για τον ενωτικό δεσμό της πόλης.

Αλήθεια, είπε, πραγματικά το ξέχασα.

Σκέψου τώρα, είπα εγώ, Γλαύκωνα, ότι δε θα αδικήσουμε όσους γίνονται φιλόσοφοι στην πόλη μας, αλλά δίκαια θα μιλήσουμε προς αυτούς, πείθοντάς τους με επιχειρήματα και να φροντίζουν και να φυλάσσουν τους άλλους.

B1. α) Ο Σωκράτης οραματιζόμενος τη συγκρότηση μιας δίκαιης και ευνομούμενης πολιτείας έχει καταλήξει στο συμπέρασμα πως ο μοναδικός τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι να εξαναγκαστούν οι φιλόσοφοι να αναλάβουν πολιτική δράση. Η θέση αυτή προκαλεί την ένσταση του Γλαύκωνα, ο οποίος διερωτάται με έντονη έκπληξη αν είναι δίκαιο να αναγκάσουν τις χαρισματικές προσωπικότητες να απαρνηθούν τη μακαριότητα του θεωρητικού τους βίου και να ζήσουν χειρότερα αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να διαφωτίσουν και να καθοδηγήσουν τους άλλους.

Ο Γλαύκων διατυπώνει πράγματι μια εύλογη απορία, καθώς είναι άδικο να παραγνωρίζεται η επιθυμία του ατόμου και να αναγκάζεται να ζει με τρόπο που δεν επιθυμεί. Βέβαια, φαίνεται πως ο Γλαύκωνας εξετάζει το δίκαιο από τη σκοπιά του ατομικού συμφέροντος και εκφράζει μια αντίληψη ατομοκεντρική και ασύμβατη με τις αρχές της ιδεώδους πολιτείας, καθώς δεν αναγνωρίζει τη σχετική προτεραιότητα που έχει το καλό της πολιτικά οργανωμένης κοινωνίας σε σχέση με το άτομο.

β) Ο Σωκράτης, προκειμένου να αποδείξει στο Γλαύκωνα ότι ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων δε συνιστά αδικία, εκθέτει την άποψη ότι ο νόμος ενδιαφέρεται για την ευδαιμονία του συνόλου. Συγκεκριμένα, αναπτύσσει τον εξής συλλογισμό:

α. Ότι εξυπηρετεί την ευδαιμονία του συνόλου είναι δίκαιο.

β. Ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων εξυπηρετεί την ευδαιμονία του συνόλου.

Συμπέρασμα: Ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων είναι δίκαιος.

Για να ενισχύσει την άποψή του αυτή ο Σωκράτης αναφέρει τους τρόπους με τους οποίους το καταφέρει αυτό ο νόμος :

- συγκροτεί τους πολίτες σε αρμονικό σύνολο
- τους κάνει να συνεισφέρουν όλοι στο κοινό καλό
- δημιουργεί πολίτες με σκοπό να τους χρησιμοποιεί για τη συνοχή της πόλης.

Το συμπέρασμα του Σωκράτη δεν είναι πειστικό, αφού δεν απορρέει από τη λογική αναγκαιότητα. Κι αυτό γιατί, δεν μπορούμε, να προβάλουμε τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων ως δίκαιο, μόνο και μόνο επειδή αποβλέπει στο κοινό καλό. Επιπλέον, ο σωκρατικός συλλογισμός χαρακτηρίζεται από αντίφαση, την οποία παρατήρησε πρώτος ο Αριστοτέλης. Δεν είναι δυνατόν η ιδανική πολιτεία να ευαγγελίζεται την ευδαιμονία όλων των πολιτών και την ίδια στιγμή να κάνει τους φιλοσόφους δυστυχισμένους αναθέτοντάς τους την πολιτική ηγεσία. Με άλλα λόγια, δεν μπορεί να υπάρξει ευδαιμονία μέσα στο κράτος χωρίς την προσωπική ευδαιμονία του κάθε πολίτη και δη μιας μερίδας πολιτών, των φιλοσόφων.

Ωστόσο, η σωκρατική θέση και επιχειρηματολογία δικαιώνεται από την οπτική εκείνων που θεωρούν ότι η ευδαιμονία και η πληρότητα του ανθρώπου δε συνδέεται αναγκαστικά με τον άνετο, ανέμελο και χωρίς ευθύνες βίο. Ο Σωκράτης, δηλαδή, αν και εκφράζει μια άποψη αυταρχική, επιχειρεί μια κοινωνιοκεντρική προσέγγιση του ζητήματος και εξετάζει το δίκαιο και το άδικο υπό το πρίσμα της σκοπιμότητας και συγκεκριμένα ενός τελικού σκοπού, που είναι η ευδαιμονία της πόλης συνολικά. Επίσης, αναφέρεται μόνο στους «*παρ' ἡμῖν*» φιλοσόφους, σε αυτούς δηλαδή της ιδεώδους πολιτείας που οφείλουν την επιμελημένη παιδεία τους στην τροφό κοινωνία και ως έκφραση ευγνωμοσύνης προς αυτήν καλούνται να αναλάβουν πολιτική δράση. Μάλιστα, σε άλλο σημείο της Πολιτείας ο Σωκράτης επισημαίνει ότι οι φιλόσοφοι των άλλων πολιτειών, επειδή είναι αυτοδημιούργητοι, δεν είναι δίκαιο να εξαναγκάζονται να κυβερνούν. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο και τους στόχους της ορθής παιδείας, που προέβλεπε ο Πλάτων για τις σπουδαίες προσωπικότητες, η οποία θα έδινε ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαμόρφωση ηθικών και υπεύθυνων προσωπικοτήτων, εμφορούμενων από ένα πνεύμα «ιεραποστολικό», η ανάληψη πολιτικής δράσης θα είναι μάλλον

αποτέλεσμα εκούσιας προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο και όχι προϊόν εξαναγκασμού.

B2. α) Ο Σωκράτης, προκειμένου να δικαιώσει ηθικά τον εξαναγκασμό του φιλοσόφου να ασκήσει πολιτική εξουσία, επικαλείται το μέλημα του νόμου και τις λειτουργίες που αυτός επιτελεί στο πλαίσιο της ιδεώδους πολιτείας («**συναρμόττων, ποιῶν και ἐμποιῶν**»). Ο Νόμος προσωποποιείται και παρουσιάζεται ως βασικός διεκπεραιωτής της πολιτικής συμβίωσης. Εκείνος υπαγορεύει τον τρόπο λειτουργίας της πολιτείας, όπως καταδεικνύουν οι τρεις μετοχές «**συναρμόττων, ποιῶν και ἐμποιῶν**».

Βασικό μέλημα του Νόμου είναι η ευπραγία όλων των πολιτών και όχι μιας κοινωνικής τάξης. Μάλιστα, το ρήμα "μηχανᾶται" δηλώνει τη διαρκή και επίμονη προσπάθεια του νομοθέτη για την επίτευξη του παραπάνω στόχου. Έτσι, ο Νόμος προσπαθεί να έχει καθολική εμβέλεια δράσης, μένει ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αποκλείει την προνομιακή μεταχείριση μιας κοινωνικής τάξης. Δρα ως ένας απόλυτος και ψυχρός άρχοντας που επιτάσσει την εναρμόνιση του ατομικού με το συλλογικό συμφέρον αναζητώντας συγκεκριμένους τρόπους δράσης.

Ειδικότερα, με το πρώτο μετοχικό σύνολο καταδεικνύεται η κοινωνική λειτουργία του Νόμου. Ο Νόμος προσωποποιείται και έχοντας ως βασικό μέλημα την ευμαιμονία ολόκληρης της πόλης επιδιώκει την αρμονική συμβίωση των πολιτών. Η αρμονία αυτή είναι αποτέλεσμα της υποταγής της κατώτερης τάξης στις ανώτερες και παράλληλα της ενσυνείδητης προσφοράς των φιλοσόφων στο κοινωνικό σύνολο. Έτσι, η συμπεριφορά των πολιτών πρέπει να ρυθμίζεται από εκείνους που έχουν αναπτυγμένη νόηση και μπορούν να υλοποιήσουν το όραμα του αγαθού. Αν, λοιπόν, ο πολίτης είτε από φιλαυτία είτε από ματαιοδοξία είτε από αδυναμία κρίσης δεν είναι σε θέση να οριοθετήσει τον τομέα της δραστηριότητάς του, τότε τουλάχιστον θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σοφότερου, του σωφρονέστερου. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πολιτική του αντίληψη του Πλάτωνα ότι η βία δεν είναι κακό να ασκείται από το φιλόσοφο- άρχοντα της πολιτείας, προκειμένου να επιβληθούν μέτρα που μακροπρόθεσμα θα ωφελήσουν το κοινωνικό σύνολο.

Η ευπραγία μέσα στο κοινωνικό σύνολο επιτυγχάνεται με δύο ακόμα μεταρρυθμίσεις. Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ("εμποιῶν") ο Σωκράτης προβάλλει την οικονομική λειτουργία του Νόμου, ο οποίος εμφυσά σε όλα τα μέλη του κοινωνικού συνόλου πνεύμα συλλογικότητας, αλληλεγγύης, και αμοιβαίας προσφοράς. Επειδή, το άτομο είναι φύσει ενδεές, κρίνεται αναγκαίος ο καταμερισμός της εργασίας, ο οποίος

προσπορίζει οικονομικά οφέλη σε όλους τους πολίτες. Η τάξη των δημιουργών δραστηριοποιείται κάτω από την επίβλεψη των φυλάκων, ενώ οι εργασίες κατανέμονται σε κάθε πολίτη με βάση τις ικανότητές του, ώστε ο καθένας να στρέφει την προσοχή του όχι μόνο στην ικανοποίηση των δικών του αναγκών, αλλά και στις ανάγκες των συμπολιτών του, με στόχο το κοινό όφελος και την ευδαιμονία.

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο ("ποιών") ο Σωκράτης έρχεται να προσθέσει την παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του Νόμου. Ο τελευταίος αποβλέπει στην οριοθέτηση ενός αυστηρού βίου, περιορίζοντας από τη μια πλευρά την ατομική επιθυμία, ώστε να τιθασευτεί η βούληση από τον Λόγο, και από την άλλη κατευθύνοντας την πολιτική κοινωνικοποίηση των ανθρώπων. Έτσι, ο νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων-βασιλέων, προκειμένου να καταστεί αρραγής η κοινωνική συνοχή της πόλης, η οποία είναι απαραίτητη για την πραγμάτωση της ατομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης.

B2. β) Σύμφωνα με το Σωκράτη, ο Νόμος επιδιώκοντας να διασφαλίσει την αρμονική συμβίωση των πολιτών καταφεύγει σε κάθε μέσο, προκειμένου να αποκλείσει κάθε κίνδυνο αταξίας και χάους στους κόλπους της ιδεώδους πολιτείας. Έτσι, χρησιμοποιεί την πειθώ, την εκούσια δηλαδή υπακοή των πολιτών στις επιταγές του, και τη βία, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει.

Ο Σωκράτης θεωρεί πως ο νόμος πρέπει να πείθει τους πολίτες να συμμορφώνονται με τις επιταγές του. Με την πειθώ, δηλαδή με τη χρήση λογικών επιχειρημάτων και την προβολή υγιών προτύπων επιζητεί να συνειδητοποιήσουν οι πολίτες τον κοινωνικό τους ρόλο, να προτάξουν το συλλογικό συμφέρον και να συμβάλουν στην εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας. Βέβαια, η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες, καθώς προϋποθέτει ηθική διαπαιδαγώγηση και καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης, που επιτρέπει την υπακοή στους νόμους χωρίς άσκηση πίεσης.

Ωστόσο, ο Σωκράτης δεν περιορίζεται στη χρήση λογικών επιχειρημάτων, αλλά φαίνεται πως αποδέχεται ως μέσο συμμόρφωσης των πολιτών και τη βία. Και αυτό γιατί υπάρχουν πολίτες που δεν πείθονται με τον λόγο. Η μέθοδος αυτή επιβάλλεται, κυρίως, στον «ἄπειρον παιδείας ὄχλον», δηλαδή στους απαίδευτους πολίτες που πολυπραγμονούν και δε συμμορφώνονται στο πνεύμα της δικαιοσύνης. Κάποτε όμως ασκείται και στους πεπαιδευμένους, που δεν έχουν συνειδηθεί με την πειθώ, και στους άρχοντες, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να ζουν με λιτότητα και ευσυνειδησία, ώστε να εκλείψει η διαφθορά από τον δημόσιο βίο. Αυτός ο λιτός και ευσυνείδητος τρόπος

ζωής αναφέρθηκε και στην εισαγωγή του βιβλίου μας: τόσο οι φύλακες όσο και οι φιλόσοφοι-βασιλείς στο πλαίσιο της ιδανικής πολιτείας δεν έχουν προσωπική περιουσία, πολυτελείς κατοικίες, ούτε καν οικογένεια, για να είναι απερίσπαστοι στο λειτούργημά τους.

Είναι γεγονός πως η αναγκαστική επιβολή κανόνων και απαγορεύσεων βρίσκεται μέσα στη φύση των νόμων. Ωστόσο, η προχωρημένη παρέμβαση στις επιλογές των πολιτών και κυρίως η στέρηση της ευδαιμονίας μιας ομάδας αποτελεί αρνητικό στοιχείο, που αντιβαίνει στις δημοκρατικές αρχές. Έτσι, πίσω από τις γραμμές του κειμένου μπορούμε να διακρίνουμε ένα κράτος που δεν αφήνει περιθώρια για ατομική ελευθερία και δράση, που ελέγχει και κατευθύνει τις δραστηριότητες των πολιτών. Πράγματι, όσα πολιτεύματα επιχειρούν να επιβάλουν σε όλους ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής και συμπεριφοράς είναι αυταρχικά και ολοκληρωτικά. Δε μπορούμε όμως να αγνοήσουμε και τις αγαθές προθέσεις του Πλάτωνα, όταν περιέγραφε την ιδανική του πολιτεία. Απώτερος στόχος του νόμου είναι η χρήση κάθε μέσου για την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος και για την επίτευξη της αρμονικής και ομαλής συμβίωσης των πολιτών.

B3. Βλ. σελ. 91 σχολικού βιβλίου: " Το μείζον πρόβλημα...πεφυκυῖα εἶη".

B4. α) ἐπελάθου: λήθη, αλησμόνητος, **μηχανᾶται:** μηχανή, πολυμήχανος, **συναρμότητων:** προσαρμογή, ανάρμοστος, **μεταδιδόναι:** μετάδοση, **προδοτικός,** **ἐμποιῶν:** ποίηση, ποιητικός.

β) ἀφατος: ἀφιῆ, **λαθραῖος:** ἐπελάθου, **ευτράπελος:** τρέπεσθαι, **εφετείο:** ἀφιῆ, **δυσπραγία:** πράξει.

G1. Αυτή, λοιπόν, είναι η αλήθεια και θα το καταλάβεις, αν, αφού αφήσεις πια τη φιλοσοφία, καταπιαστείς με πιο σοβαρά ζητήματα. Γιατί η φιλοσοφία, Σωκράτη, είναι βέβαια κάτι το ευχάριστο, αν ασχοληθεί κανείς με αυτήν με μέτρο από τη νεανική του ηλικία. Αν όμως ασχοληθεί με αυτήν περισσότερο απ' όσο πρέπει, διαφθείρει τους ανθρώπους. Γιατί αν κάποιος και πολύ έξυπνος είναι και εξακολουθεί να φιλοσοφεί σε προχωρημένη ηλικία, είναι αναπόφευκτο να καταλήξει άπειρος σε όλα αυτά στα οποία πρέπει να είναι έμπειρος όποιος πρόκειται να γίνει άντρας καλός, ενάρετος και ένδοξος. Γιατί δεν έχουν ιδέα για τους νόμους της πόλεως ούτε για τα λόγια τα οποία χρησιμοποιώντας κάποιος στις συναλλαγές του πρέπει να συναναστρέφεται τους ανθρώπους και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο του, ούτε (έχουν ιδέα) για τις απολαύσεις και τις ανθρώπινες επιθυμίες και γενικά δεν έχουν καμία πείρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Γ2.

γνώση	: γνῶ
ἔλθης	: ἴασι(ν)
ἔασας	: εἰῶμεν
χαρίεν	: χαριέσση
τις	: τινός, του
ἄψηται	: ἦψο
καλόν	: καλλίονα, καλλίω
ἄπειροι	: ἄπειρον
χρώμενον	: χρησθείσαν, χρησθεῖεν
ἠθῶν	: ἠθεσι(ν)

Γ3 α. Να γίνει η συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων του κειμένου (υπογραμμίζονται στο κείμενο):

χαρίεν: κατηγορούμενο στο "φιλοσοφία" μέσω του ρήματος "ἔστιν"

αὐτοῦ: αντικείμενο στο ρήμα "ἄψηται"

τῆς ἡλικίας: γενική της αφετηρίας στο επίρρημα "πόρρω"

γεγονέναι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση "ἀνάγκη ἔστιν"

τῶν νόμων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο "ἄπειροι"

ἰδία: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική του τρόπου στο απαρέμφατο "ὀμιλεῖν".

Γ3 β.

Ὁ Γοργίας ἔλεξε τῷ Σωκράτει φιλοσοφίαν εἶναι χαρίεν, εἰ τις αὐτοῦ μετρίως ἄψαιτο ἐν τῇ ἡλικίᾳ.

Ὁ Γοργίας ἔλεξε τῷ Σωκράτει ὅτι φιλοσοφία εἶη χαρίεν, εἰ τις αὐτοῦ μετρίως ἄψαιτο ἐν τῇ ἡλικίᾳ.

Επιμέλεια απαντήσεων: Γιακουμή Όλγα